

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ na hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2011

FISIC AGUS CEIMIC – GNÁTHLEIBHÉAL

Dé Luain, 20 Meitheamh – Maidin, 9:30 go 12:30

Sé cheist a fhreagairt.

Freagair **trí** cheist ar bith as **Roinn I** agus **trí** cheist ar bith as **Roinn II**.

Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.

Maidir le gach roinn, áfach, dáilfear marc amháin sa bhreis i gcás gach aon cheann den chéad dá cheist ar gnóthaíodh na marcanna ab airde iontu.

N.B. Tá sonraí ábhartha liostaithe sa leabhrán, Foirmlí agus Táblaí, atá ar fáil ón bhfeitheoir.

ROINN I – FISIC (200 marc)

1. Freagair **aon cheann déag** de na míreanna seo a leanas (a), (b), (c), etc. Tá na míreanna uile ar aon mharc. *Bíodh do chuid freagraí gearr.*

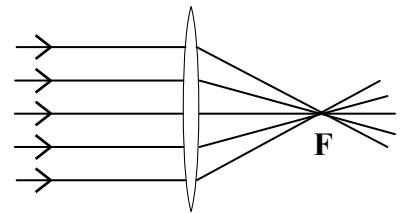
(a) Gluaiseann bogshodaire ar luas tairiseach 2.5 m s^{-1} .
Cén fad a thaistealaíonn an bogshodaire i 15 nóiméad?

(b) Cad is brí le *fuinneamh poitéinsiúil*?

(c) Sa chothromóid $g = \frac{GM}{d^2}$ cad dó a seasann d ?

(d) Leánn céir choinnle ag 65°C . Cén teocht é seo ar scála Kelvin?

(e) I bhFíor 1 taispeántar gathanna solais ag gabháil trí lionsa agus ag teacht le chéile ag an bhfócas **F**.
Cén cineál lionsa a thaispeántar?

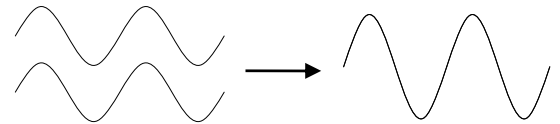

Fíor 1

(f) Agus é ag gabháil trí phríosma gloine triantánach, scoiltear solas ina dhathanna comhpháirteacha.
Cén t-ainm a thugtar ar an bhfeiniméan seo?

(g) Cad a scaoiltear as dromchla miotail san iarmhairt fhótaileictreach?

(h) I bhFíor 2 taispeántar dhá thonn chomhchosúla ag comhcheangal le chéile.
Cén cineál idirghníomhaithe a tharlaíonn?

Fíor 2

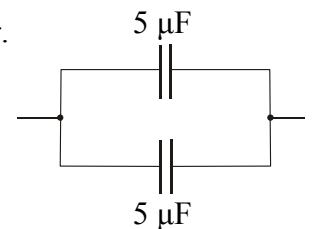
(i) Ainmnigh an fheiste shábháilteachta atá le fáil laistigh de phlocóid chaighdeánach trí pionna.

(j) Tá lampa, atá tíosach ar fhuinneamh agus a bhfuil grádú cumhachta de 28 W aige, ceangailte d'fhoinsé 230 V. Ríomh an sruth a tharraingíonn an lampa.

(k) Ríomh líon na n-aonad (kW h) a úsáideann tóstaer leictreach 2 kW nuair a chastar ar siúl é ar feadh 6 nóiméad.

(l) Luaigh an prionsabal a bhfuil an galbhánaiméadar luailchora bunaithe air.

(m) I bhFíor 3 taispeántar dhá thuilleoir $5 \mu\text{F}$ agus iad treocheangailte.
Cad é an toilleas éifeachtach atá ag na tuilleoirí le chéile?

Fíor 3

(n) Ainmnigh an dúil a úsáidtear go coitianta chun radaíocht núicléach a stopadh.

(o) Cad a tharlaíonn do núicléas adaimh nuair a théann sé faoi eamhnú núicléach?

(11 × 6)

2. Cad is brí le *fuinnimh cinéiteach* ruda atá ag gluaiseacht?

Sainmhíneadh (i) *meáchan*, (ii) *obair*.

Luaigh ceann **amháin** de dhlíthe Newton um gluaisne. (24)

I bhFíor 4 taispeántar cloch churlála ó chomórtas foirne i gcluichí Oilimpeacha an Gheimhridh. Caitear í feadh raon oighir cothrománach reoite chun targaídh a shroicheadh. I rith seisiún cleachta ar raon folamh, scaoiltear cloch de mhais 18 kg le treoluas tosaigh 2 m s^{-1} agus ar deireadh stopann sí tar éis di gluaiseacht 25 m.

Ríomh

- (iii) meáchan na cloiche curlála
- (iv) fuinneamh cinéiteach tosaigh na cloiche churlála
- (v) luasghéarú na cloiche curlála
- (vi) an fórsa ar an gcloch curlála agus í ag moilliú
- (vii) an obair iomlán a rinneadh ar an gcloch churlála. (30)

Fíor 4

Úsáideann na baill foirne scuaba speisialta ar an oighear díreach os comhair na cloiche curlála atá ag gluaiseacht, chun dromchla an oighir a dhéanamh mín.

Cén iarmhairt atá aige seo ar an bhfórsa cothrománach atá ag gníomhú ar an gcloch churlála?

Tarraing léaráid a thaispeánfaidh **dhá** fhórsa atá ag gníomhú ar an gcloch churlála atá ag gluaiseacht. (12)

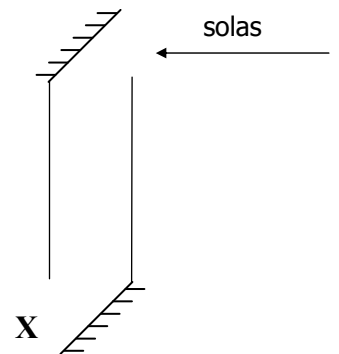
[luasghéarú de bharr na domhantarraingthe, $g = 9.8 \text{ m s}^{-2}$]

3. I bhFíor 5 taispeántar dhá scáthán phlánacha atá le fáil laistigh de pheireascóp, feiste atá bunaithe ar *dhlíthe an fhrithchaithimh*.

Luaigh dlíthe frithchaitheamh an tsolais. (12)

Tabhair **dhá** airí ag an íomhá a chruthaítear le scáthán plánach. (12)

Cóipeáil Fíor 5 i do fhreagarleabhar agus comhlánaigh í ag taispeáint conair an tsolais tríd an bpeireascóp go dtí an breathnóir ag X. (12)

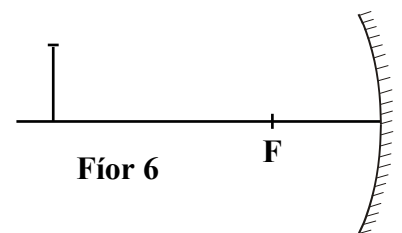
Fíor 5

I bhFíor 6 taispeántar biorán atá lonnaithe 12 cm os comhair scátháin chuasaigh a bhfuil fad fócasach 4 cm aige. Is é **F** a fhócas.

Cén fad atá íomhá an bhioráin ón scáthán cuasach? (12)

Tabhair úsáid **amháin** a bhaintear as scáthán cuasach. (6)

Tabhair **dhá** dhifríocht idir an íomhá seo a cruthaíodh sa scáthán cuasach agus íomhá de fhrithne a cruthaíodh nuair a bhí peireascóp á úsáid. (12)

Fíor 6

4. Mínigh na téarmaí (i) *teas*, (ii) *teocht*.

Is é an ceilvin an t-aonad SI a úsáidtear chun teocht a thomhas.

Cén tábhacht atá ag an teocht nialas ar an scála Kelvin? (15)

Is cineál coitianta teirmiméadar saotharlainne é an teirmiméadar mearcair.

Ainmnigh cineál **amháin** eile teirmiméadair.

Déan cur síos ar thurgnamh chun teirmiméadar mearcair neamh-mharcáilte a chalabhrú.

Tabhair míbhuntáiste **amháin** atá ag teirmiméadar mearcair. (24)

Cad is brí le *hairí teirmiméadrach*?

Tabhair sampla **amháin** d'airí teirmiméadrach. (15)

Úsáidtear an chothromóid $\frac{\theta}{100} = \frac{X_{\theta} - X_0}{X_{100} - X_0}$ chun teocht θ ar an scála Celsius a ríomh.

Cad dóibh a seasann na siombailí (i) X_{θ} , (ii) X_{100} ? (12)

5. (a) Is seoltóir leictreach maith é copar.

Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.

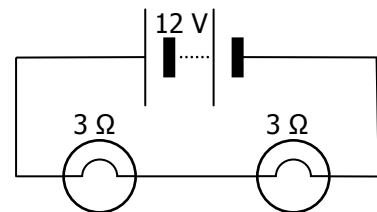
Agus *dlí Ohm* á lua, úsáidtear na téarmaí seo a leanas:

difríocht poitéinsil   sruth   teocht   i gcomhréir

Agus na téarmaí seo á n-úsáid agat, cóipeáil agus comhlánaigh an ráiteas seo a leanas de dhlí Ohm:

“Tá an ..... trí sheoltóir. .... leis an
 ..... idir na foircinn ag ..... thairiseach.” (15)

I bhFíor 7 taispeántar ciorcad le dhá lampa, fhriotáocht 3Ω ag gach ceann acu, agus iad sraithcheangailte de cheallra 12 V.

Fíor 7

Ríomh

- (i) friotáocht éifeachtach an chiorcaid
- (ii) an sruth sa chiorcad.

Tarraing léaráid chiorcaid chun a thaispeáint conas an dá lampa a threocheangal. (18)

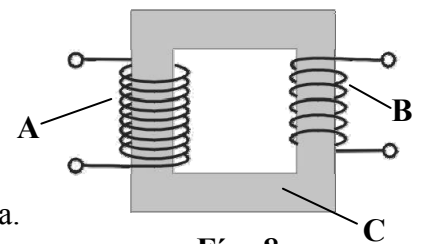
(b) “A lán feistí a plugáiltear isteach i soláthar príomhlíonra, baineann siad úsáid as claochladán.”

Ainmnigh feiste **amháin** a bhaineann úsáid as claochladán.

Tabhair difríocht **amháin** idir soláthar príomhlíonra agus ceallra. (12)

I bhFíor 8 taispeántar claochladán.

Sainaithin na codanna **A**, **B** agus **C**.

Fíor 8

Tá 345 lúb ar chuid **A** agus tá sí ceangailte de sholáthar 230 V s.a.

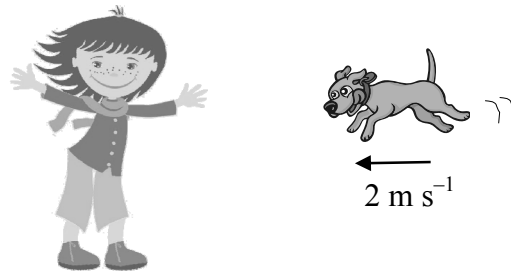
Más é 30 V an voltas aschuir, ríomh líon na lúb atá ag teastáil ar chuid **B**.

Cén fáth a n-éiríonn claochladán te agus é á úsáid? (21)

6. Freagair **dhá** cheann ar bith díobh seo a leanas, (a), (b), (c) agus (d).
 Gabhann 33 marc le gach ceann díobh.

(a) Luaigh *prionsabal imchoimeáda an mhóimintim*. (12)

I bhFíor 9 tá cailín, de mhais 30 kg, ina seasamh go socair ar dhromchla mín cothrománach agus beireann sí ar a madra, de mhais 12 kg, a ghluaiseann go cothrománach tríd an aer chuici ar treoluas 2 m s^{-1} .

Fíor 9

Cén fáth nach bhfuil móiminteam ar bith ag an gcailín sula mbeireann sí ar an madra?

Ríomh

- (i) móiminteam an mhadra sula mbeireann an cailín ar an madra
- (ii) treoluas an chailín tar éis di breith ar an madra. (21)

(b) I bhFíor 10 taispeántar cuid den speictream leictreamaighnéadach a dhéanann na réigiúin i dtionnta a rangú.

Tabhair airí **amháin** atá i bpáirt ag gach réigiún den speictream leictreamaighnéadach. (6)

Micreathonnta	A	Solas	B	X-ghathanna
---------------	----------	-------	----------	-------------

Fíor 10

Ainmnigh an réigiún a bhfuil na lipéid (i) **A**, (ii) **B**, orthu. (12)

Tabhair úsáid **amháin** a bhaintear as na tonnta leictreamaighnéadacha a fhaightear ag **B**. (6)

Déan cur síos ar conas a d'fhéadfá na tonnta leictreamaighnéadacha ag **A** a bhrath. (9)

- (c) Cad is réimse leictreach ann? (6)

I bhFíor 11 taispeántar péire de luchtanna cothroma urchomhaireacha aonraithe.

Fíor 11

Déan cóip den léaráid agus déan sceitse de phatrún an réimse leictirigh timpeall ar na luchtanna. (9)

Is é an fórsa idir an dá lucht ná 0.80 N.

An bhfuil an fórsa seo aomhach nó éarthach? Tabhair cúis le do fhreagra.

Cad é luach an fhórsa seo má dhéantar ceann amháin de na luchtanna a dhúbailt?

Cad é an iarmhairt ar an bhfórsa má mhéadaítear an fad idir na luchtanna? (18)

- (d) Meathann gach iseatóp radaighníomhach le leathré áirithe agus astaíonn siad radaíocht núicléach.

Mínigh na téarmaí a bhfuil líne fúthu. (12)

Liostaigh na trí chineál de radaíocht núicléach. (9)

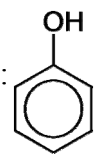
Cén codán d'iseatóp radaighníomhach a bheidh fágtha tar éis tréimhse ama atá cothrom le ceithre leathré? (6)

Tabhair úsáid **amháin** a bhaintear as iseatóp radaighníomhach. (6)

ROINN II – CEIMIC (200 marc)

7. Freagair **aon cheann déag** de na míreanna seo a leanas (a), (b), (c), etc. Tá na míreanna uile ar aon mharc. *Bíodh do chuid freagraí gearr.*

- (a) Tarraing sceitse de *p-fhithiseán*.
- (b) Cé mhéad (i) prótón, (ii) neodrón, atá in adamh de $^{11}_5\text{B}$?
- (c) Cad is brí le *bunstaid* leictreoin in adamh?
- (d) Cóipeáil agus comhlánaigh an ráiteas “Ag iseatóip dúile tá an uimhir . . . . . chéanna ach . . . . . -uimhir dhifriúil.”
- (e) Tabhair sampla **amháin** de chomhdhúil ianach.
- (f) Is é an mhais adamhach choibhneasta ag gás héiliam (**He**) ná 4. Ríomh líon na n-adamh i 16 g de ghás héiliam.
- (g) Ríomh an céatadán nítrigine de réir maise i gclóiríd amóiniam (**NH₄Cl**).
[**H = 1; N = 14; Cl = 35.5**]
- (h) Sainmhínigh aigéad i dtéarmaí theoiric Brønsted-Lowry.
- (i) Cad é an **pH** atá ag tuaslagán **0.03 M** d’aigéad hidreaclórach (**HCl**)?
- (j) Cad is brí le *himoibriú eisiteirmeach*?
- (k) Tabhair airí sainiúil **amháin** atá i bpáirt ag dúile trasdultacha.
- (l) Cóipeáil, comhlánaigh agus cothromaigh an chothromóid seo a leanas:
$$\text{Na}_2\text{SO}_3 + \text{HCl} \longrightarrow \text{NaCl} + \text{_____} + \text{H}_2\text{O}$$
- (m) Liostaigh na dúile seo a leanas in ord **laghdaitheach** na gníomhaíochta ceimicí:
copar   cailciam   iarann
- (n) Ainmnigh hidreacarbón a eastósctar as amhola.
- (o) Cén fáth a ndéantar an chomhdhúil, a thaispeántar i bh**Fíor 12**, a rangú mar alcól aramatach?

Fíor 12

(11 × 6)

8. Tá an dúil, fluairín, lonnaithe i ngrúpa ar thaobh na láimhe deise den tábla peiriadach. Ainmnigh dúil atá le fáil (i) sa ghrúpa céanna, (ii) sa pheiriad céanna, ina bhfaightear fluairín. Tabhair airí atá i bpáirt ag na dúile a fhaightear sa ghrúpa seo. (18)

Tabhair cumraíocht leictreonach (s,p) an adaimh fluairín.

Luaigh an sort naisc a dhéantar nuair a cheanglaítear dhá adamh fluairín.

Déan cur síos, le cabhair léaráide, ar conas a dhéantar an nasc seo.

Ainmnigh sort eile naisc a dhéanann fluairín ina chomhdhúile. (24)

Is é fluairín an dúil leis an bhfuinneamh céadianúcháin is airde ina ghrúpa.

Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.

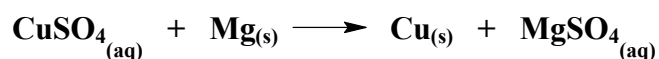
Agus tú ag baint úsáide as cumraíocht leictreonach neoin, mínigh cén fáth a bhfuil luach fuinneamh céadianúcháin níos airde ag neon ná ag fluairín.

Mínigh cén fáth a dtagann **laghdú** ar luachanna fuinneamh céadianúcháin ag teacht anuas trí ghrúpa sa tábla peiriadach. (24)

9. (a) Sainmhínigh *ocsaídiú* i dtéarmaí traschur leictreon.

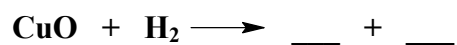
Seachas ocsaídiú, ainmnigh an próiseas eile a tharlaíonn le linn imoibriú ocsaídiúcháin. (12)

Sainaithin an tsubstaint a ocsaídítear san imoibriú seo a leanas:

Cad a d'fheicfeá ag tarlú le linn an imoibrithe seo? (12)

Cóipeáil agus comhlánaigh an chothromóid seo a leanas:

Sainaithin an t-oibreán ocsaídiúcháin san imoibriú seo. (9)

- (b) Cuingríonn gach ceann de na dúile seo a leanas le hocsáigin chun ocsaíd chobhsaí a dhéanamh:

cailciam (**Ca**)   sulfar (**S**)   sóidiam (**Na**)

Tabhair ainm agus foirmle cheimiceach na hocsáide a dhéanann gach ceann acu. (15)

As na hocsáidí seo, sainaithin

(i) ocsaíd aigéadach, (ii) ocsaíd bhunata. (9)

Conas a thaispeánfá go bhfuil ocsaíd aigéadach? (9)

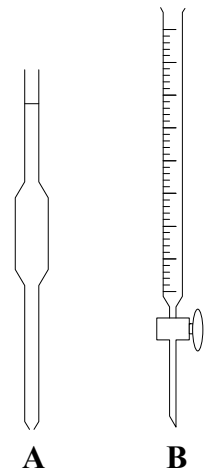

10. I dturgnamh toirtmheasctha úsáideadh tuaslagán caighdeánach d'aigéad hidreaclórach (**HCl**) chun an tiúchan i dtuaslagán de hidrocsaíd photaisiam (**KOH**) a fháil.

Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi. (6)

I bhFíor 13 taispeántar roinnt píosaí trealaimh a úsáideadh.

- (i) Ainmnigh an dá phársa lipéadaithe **A** agus **B**. (12)
- (ii) Déan cur síos ar an modh oibre chun **B** a ullmhú agus a líonadh. (9)
- (iii) Luaigh réamhchúram **amháin** is gá agus léamh ar thoirt na leachta i **B** á thógáil. (6)
- (iv) Ainmnigh pársa **amháin** de threalamh sábháilteachta ar chóir é a chaitheamh i rith turgnamh toirtmheasctha. (6)
- (v) Ainmnigh an pársa trealaimh ina meascann na leachtanna le chéile i rith an toirtmheasctha. (6)

Fíor 13

Sa toirtmheascadh, sroicheadh críochphointe nuair a d'imoibrigh 22.5 cm^3 de thuaslagán **0.16 M** d'aigéad hidreaclórach le 20.0 cm^3 den tuaslagán de hidrocsaíd photaisiam.

- (vi) Conas a aithníodh an 'críochphointe'? (6)
- (vii) Cóiopéail agus comhlánaigh an chothromóid don imoibriú toirtmheasctha: (6)
- $$\text{HCl} + \text{KOH} \longrightarrow \text{ \_\_\_\_\_\_ } + \text{ \_\_\_\_\_\_ }$$
- (viii) Ríomh mólacht an tuaslagáin de hidrocsaíd photaisiam. (9)

11. Is é eitín (aicéitilén) (C_2H_2) an chéad bhall i sraith homalógach de hidreacarbóin.

Mínigh na téarmaí a bhfuil líne fúthu. (12)

Ainmnigh an tsraith homalógach a bhfuil eitín ina bhall di. (6)

Tarraing sceitse den fhoirmle struchtúrach atá ag eitín. (6)

Ainmnigh sraith homalógach **amháin** eile de hidreacarbóin.

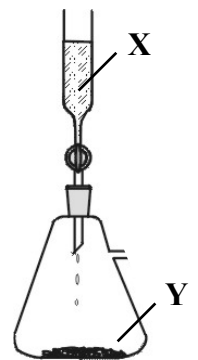
Cad é an chéad bhall sa tsraith seo? (12)

I bhFíor 14 taispeántar cuid den ghaireas a úsáidtear chun sampla de ghás eitín a ullmhú.

Ainmnigh an leacht **X** agus an solad **Y**. (12)

Cad a bhreathnaítear nuair a dhéantar sampla de ghás eitín

- (i) a dhó san aer (12)
- (ii) a thástáil le tuaslagán d'uisce bróimín? (12)

Fíor 14

Dóinn gás eitín ag teocht an-ard le barrachas ocsaigine.

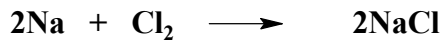
Tabhair feidhm atá ag an bpróiseas seo. (6)

12. Freagair **dhá** cheann ar bith díobh seo a leanas, (a), (b) agus (c).
 Gabhann 33 marc le gach ceann díobh.

(a) Sainmhínigh *mól* de shubstaint.

Déan cur síos ar an gcuma a bhíonn ar shóidiam agus ar chlóirín ag gnáth-theocht an tseomra.

Imoibríonn sóidiam agus clóirín le chéile chun clóiríd sóidiam a dhéanamh mar seo a leanas:

Tabhair úsáid **amháin** a bhaintear as clóiríd sóidiam. (15)

Má úsáideadh 34.5 g de shóidiam san imoibriú seo, ríomh

- (i) líon na mól de shóidiam a úsáideadh
- (ii) an mhais de chlóiríd sóidiam a táirgeadh. (18)

[Na = 23; Cl = 35.5]

(b) I bhFíor 15 taispeántar gás dé-ocsaíd charbóin (CO_2) á ullmhú.

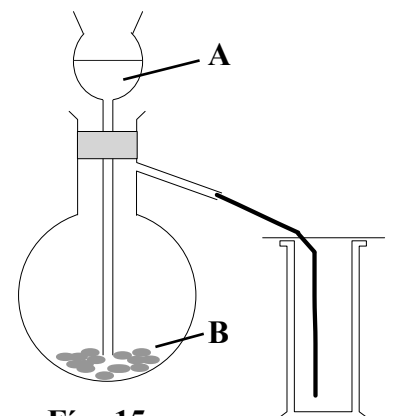
Ainmnigh an leacht **A** agus an solad **B**. (12)

Déan cur síos ar thástáil a thaispeánann cathain a bhíonn an gáschrúsca lán de dhé-ocsaíd charbóin. (6)

Cad a bhreathnaítear nuair a chuirtear dé-ocsaíd charbóin ag boilgearnach trí thuaslagán de litmeas gorm?

Cad a deir sé seo leat faoi dhé-ocsaíd charbóin?

Tabhair úsáid tráchtála **amháin** a bhaintear as dé-ocsaíd charbóin. (15)

Fíor 15

(c) Cad is brí le *leictrealú*?

I bhFíor 16 taispeántar gaireas a úsáidtear chun leictrealú uisce a léiriú. (9)

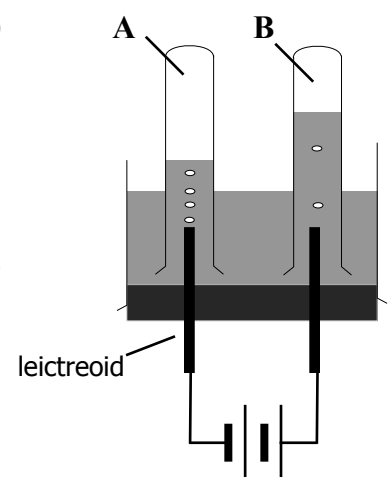
Ainmnigh miotal oiriúnach a úsáidtear do na leictreoidí.

Cén fáth a gcuirtear méid beag d'aigéad sulfarach leis an uisce de ghnáth? (9)

Ainmnigh (i) gás **A**, (ii) gás **B**.

Déan cur síos ar thástáil chun gás **A** a shainaitint.

Mínigh cén fáth a dtáirgtear ceann amháin de na gáis ar ráta atá dhá oiread chomh mór leis an gceann eile. (15)

Fíor 16

Leathanach Bán

Leathanach Bán